

Tuntisuunnitelma 4, alkuopetus, 45 min

Turvataidot ja omat rajat

(Tämän tuntisuunnitelman tehtävät perustuvat THL:n materiaaliin "Tunne- ja turvataitoja lapsille", tekijät Kaija Lajunen, Minna Andell ja Mirja Ylenius-Lehtonen.)

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126027/Tunne-%20ja%20turvataitoja%20lapsille_WEB.pdf

Tavoite

Oppilas oppii tuntemaan Lapsen oikeuksia koskevan sopimuksen merkityksen turvallisuuden kannalta. Hän ymmärtää yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksen. Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja nimeämään erilaisia kosketuksia ja tunteita omien kokemusten ja havaintojen kautta (L3).

Oppiaineet

Sopii kaikille tunneille (mm. ympäristöoppi, uskonto, elämäntutkimus)

Artiklat

Sopimus yleisesti ja erityisesti artiklat 16. ja 34.

Avainsanat

Lapsen oikeuksien sopimus, omat rajat, jämäkkyys, punaisen ja vihreän valon kosketus, uimapukusääntö, turvataidot

Tarvikkeet

Taulukuva (vihreän ja punaisen valon kosketus), vihreät ja punaiset värikynät, maalipensselit, musiikkilaite (esim. älypuhelin/ YouTube)

Tunnin kulku

Johdanto: Omat rajat (10 min)

Käydään opettajan johdolla läpi mitä omat rajat tarkoittavat.

- Omat rajat ilmaisevat, mistä sinä alat ja mihin loput. Ne auttavat sinua erottautumaan muista ihmisistä ja olemaan turvallisesti toisten kanssa.

- Rajat ilmaisevat myös sitä, mitä suostut tekemään ja mitä et. Jokaisen on hyvä miettiä, mihin itse haluaa lähteä mukaan ja mihin ei. On tärkeää toimia sen mukaan, mitä pitää itse oikeana ja reiluna.
- Mihin asioihin tai tekoihin ei kannata suostua, vaikka joku yrittäisi houkutella ja painostaa?
- Onko joskus tarpeen suostua johonkin, mihin ei haluaisi? Mitä sellaisia tilanteita on?

Ärjäisyharjoitus (10 min)

(Tämän tehtävä on THL:n materiaalista "Tunne- ja turvataitoja lapsille", s. 194, tekijät Kaija Lajunen, Minna Andell ja Mirja Ylenius-Lehtonen.)

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126027/Tunne-%20ja%20turvataitoja%20lapsille_WEB.pdf

Harjoitellaan kovan äänen käyttöä pareittain. Joskus tarvitaan kovaa ääntä, jotta toinen uskoo ja ottaa sinut tosissaan. Aina ei tarvitse totella toista. Kannattaa itse ajatella ja harkita, mikä on viisasta ja mikä ei.

Lapset keksivät pareittain käskypareja erilaisiin kieltäytymisen tilanteisiin (esimerkiksi: Anna rahaa! – En anna!). Käskyparit voidaan kirjoittaa taululle tai fläppitaululle.

Esimerkiksi:

Anna! – En anna!

Tee! – En tee!

Ota! – En ota!

Katso! – En katso!

Mene! – En mene!

Tule! – En tule!

Lopuksi käydään yhteinen keskustelu:

- Millaisissa tilanteissa tarvitset ärjäisytaitoa?
- Milloin toisen totteleminen ei ole viisasta?

Vihreän ja punaisen valon kosketus (20 min)

Lapsella on oikeus päättää, miten häntä kosketetaan. Opetellaan tunnistamaan erilaisia kosketuksia, kuten vihreän ja punaisen valon kosketuksia.

(Tämän tehtävä on THL:n materiaalista "Tunne- ja turvataitoja lapsille", s. 194, tekijät Kaija Lajunen, Minna Andell ja Mirja Ylenius-Lehtonen.)

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126027/Tunne-%20ja%20turvataitoja%20lapsille_WEB.pdf,

Näytetään taulukuva ja luetaan ääneen lapsille vihreän ja punaisen valon kosketuksien periaatteet (s. 194):

Mukavia ja hyvälle mielelle saavia kosketuksia voidaan sanoa vihreän valon kosketuksiksi. Epämukavilta ja kurjilta tuntuja kosketuksia voidaan sanoa punaisen valon kosketuksiksi.

Vihreän valon kosketuksista

- tulee turvallinen ja hyvä olo. Ne saavat meidät tuntemaan itsemme arvokkaiksi ja hyväksytyiksi. Vihreän valon kosketuksille sanomme mielessämme KYLLÄ.

Punaisen valon kosketuksiksi sanomme kosketuksia,

- jotka tuntuvat ikäviltä, jotka sattuvat ja tekevät kipeää. Ne voivat myös vihastuttaa ja pelottaa. Niistä tulee paha mieli. Punaisen valon kosketuksiin ei tarvitse suostua. Niille pitää sanoa EI.
- Punaisen valon kosketukset tekevät meidät hämmentyneiksi ja olomme epämukavaksi. Emme ole aivan varmoja siitä, miltä ne tuntuvat tai mitä niistä ajattelemme. Tällaiset hämmentävät punaisen valon kosketukset voivat kohdistua omiin yksityisiin kehon osiin, jotka tavallisesti peittyvät uimapuvun alle. Myöskään hämmentäviin ja epämukaviin punaisen valon kosketuksiin ei pidä suostua. Niille pitää sanoa EI.
- Ne ovat sellaisia, joissa toinen pakottaa, painostaa, suostuttelee tai lahjoo toista koskettamaan itseään, esimerkiksi omiin yksityisiin alueisiinsa. Ei ole oikein pakottaa toista koskettelemaan itseään. Myös silloin on oikein sanoa EI.
- Punaisen valon kosketuksia ei saa koskaan pitää salaisuutena, vaikka joku niin vaatisikin. On aina oikein kertoa niistä luotettavalle aikuiselle.

Apuna voi käyttää myös Uimapukusääntö -videota (Yle / Pikku Kakkonen):

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/06/05/pikku-kakkosessa-annetaan-kaikille-kehon-osille-nimi-ja-opetellaan>

Tehdään lasten kanssa Vihreä vai punainen valo? -tehtävä (s.198), jossa harjoitellaan tunnistamaan vihreän ja punaisen valon kosketuksia.

Lapsille tulostetaan liitteenä oleva tehtävä. He värittävät lamput ohjeen mukaan punaisiksi tai vihreiksi. Lopuksi keskustellaan yhdessä tehtävästä.

Vaihtoehtoisesti tehtävä voidaan tehdä toiminnallisesti:

Lapsille luetaan ääneen monisteen tilanteet tai heijastetaan ne valkokankaalle. Oppilaat nousevat seisomaan silloin, kun heidän mielestään kyseessä on vihreän valon kosketus ja jäävät istumaan silloin, kun kyseessä on punaisen valon kosketus. Lopuksi keskustellaan yhdessä aiheesta ja pohditaan yhdessä 2–3 lapsille mieleen tulevaa tilannetta, joissa kyseessä on punaisen tai vihreän valon kosketus.

Käykää lopuksi läpi kolmen kohdan sääntö. Jos jokin tilanne tai kosketus tuntuu pahalta:

1. Sano Ei.
2. Lähde pois.
3. Kerro tutulle ja turvalliselle aikuiselle.

Maalipensselirentoutus (5 min)

Harjoitellaan mukavan tuntuista kosketusta sekä tietoista läsnäoloa ja rentoutumista. Oppilaat jaetaan pareihin. Opettaja laittaa rentouttavaa musiikkia taustalle (esim. älypuhelimella YouTube:sta). Pareista toinen käy makuulle lattialle tai alustan päälle. Toiselle annetaan käteen pensseli, jolla sivellään makaavaa paria kevyesti eri puolilta kehoa. Harjoitus kestää noin 1–2 minuuttia ja sen jälkeen tehdään parinvaihto. Oppilaita muistutetaan siitä, mihin on sallittua toisessa koskea. Rentoutusharjoitus voidaan toteuttaa kädelläkin pensseleiden puuttuessa. Lopuksi keskustellaan yhdessä, miltä harjoitus tuntui.

Eriyttäminen

Eriyttäminen tapahtuu tehtävien sisällä. Monipuoliset oppimistavat: sanallinen, keskustelu, visuaalinen, toiminnallinen ja kirjallinen tapa huomioitu.

Lisätehtävät- ja materiaalit

- Turvataitotilanteet koulussa -tehtävä
<https://www.lapsenoikeudet.fi/kampanja/lapsenoikeuksienviikko/kouluille/1-2-luokka/turvataitotilanteet-koulussa/>
- Yle / Pikku Kakkosen videot tunne- ja turvataitokasvatukseen. Videoita on neljä: Ihmiskehon osat, Uimapukusääntö, Kosketuksen sääntö ja Kolmen kohdan sääntö.
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/06/05/pikku-kakkosessa-annetaan-kaikille-kehon-osille-nimi-ja-opetellaan>
- “Kehotunnekasvatuksen starttipaketti lapsille, ole hyvä!”, (Väestöliitto):
<https://www.hyvakysymys.fi/uploads/2020/08/d4343435-lasten-starttipaketti-19.8.2020.pdf>
- Kehoteeman puheeksi ottamisen kortit ja opas, (Väestöliitto)
<https://www.vaestoliitto.fi/ajankohtaista/puheeksi-ottamisen-kortit-ammattilaisen-ja-vanhempien-tueksi-viidella-kielella/>
- Lisää ideoita Turvallinen Oulu -hankkeen Perusopetuksen tunne- ja turvataitokasvatuksen opetusmateriaalista (Luokka-asteet 1–2):
https://www.turvataitokasvatus.fi/documents/23152206/26913058/Turvallinen-Oulu_1-2luokka_A4_sahkoinen_29092021_1.pdf/19661132-3b66-4441-a0bc-a4a5786c256c